

Câteva considerații asupra noțiunii de *smart power* din perspectiva teoriei politice

Virgil Măgureanu

Universitatea din București

Abstract: *As it is generally acknowledged by now, the strategy of the Obama Administration has been originally called “smart power”. Nevertheless, the intelligent power exercised both domestically and internationally does not depend solely on the abilities of a political leader and his team, no matter how well would these skills be oriented; the intelligent power could be achieved, starting from such abilities, only in a sensibly changed geopolitical context in which, as paradoxically as it may seem, the current crisis could play a positive role as it imposes profound changes on the strategies of power. This original concept opens a new chapter for the political science, because the great political events of the last centuries, notably the devastating two world wars of the last century, did not allow the political theory to associate the terms “power” and “intelligent”. Based on the current mise-en-scène, the present study sets to foresee to what extent the major strategies to be taken on in the world politics would be, or not, compatible with smartness.*

Keywords: smart power, hard power, soft power

Cuvinte-cheie: putere inteligentă, putere dură, putere persuasivă

Puterea inteligentă – produsul revirimentului gândirii politice americane a anului 2009

În ziua de 13 ianuarie a acestui an, doamna Hillary Clinton era audiată de comisia de specialitate a Congresului american pentru a primi aprobarea în perspectiva instalării sale ca șefă a diplomației noii administrații Obama. În cursul cuvântului introductiv, fosta primă doamnă a Statelor Unite și senator de New York a folosit de patru ori sintagma *smart power*. În cursul răspunsurilor la întrebările senatorilor din comisia de audiere, a reluat expresia de încă nouă ori! O lume întreagă lua astfel la cunoștință, prin reacția imediată

a mediilor de informare anglo-saxone, de ceea ce poate fi evaluat, în urma unei analize atente, ca produsul-reacție al gândirii politice de elită americane, forjat fără rețineri, cu minuție și aplicabilitate precisă, în sferele cele mai înalte ale oculte de peste ocean, începând cu Consiliul pentru Relații Externe și Comisia Trilaterală. America a demonstrat, prin elaborarea și – e de reținut, mai ales în perspectiva viitoarelor evoluții ale administrației Barack Obama – implementarea conceptului de *smart power*, pe care îl putem traduce prin „putere inteligentă”, capacitatea sa de recunoaștere și corectare a greșelilor pe care le face, de o manieră impresionantă.

După cum se va vedea în cele ce urmează, cronologia evenimentelor este semnificativă. De aceea, data apariției articolului *În Orientul Mijlociu, scopul e puterea inteligentă (In Mideast, the goal is „smart power”)*, semnat de profesorul universitar Joseph S. Nye în prestigiosul *Boston Globe*, trebuie reținută: 19 august, 2006. Interesant este faptul că acest articol „de vacanță”, ținând cont că august e luna în care politicienii din întreaga lume se află în concediu, nu viza direct situația Statelor Unite, aflate, totuși, în război, ci mult mai prezenta situație din Orientul Mijlociu, unde Israelul suferea o înfrângere neoficială în fața organizației Hezbollah, pe care o atacase pe teritoriul libanez. Profesorul Nye aborda frontal, la acea dată, o problemă deosebit de delicată în planul cutumelor de analiză și expresie americane: un eșec al Israelului. Explicația oferită avea să facă o carieră nebănuită, credem, la acea dată, devenind ulterior antidotul oferit la cel mai înalt nivel pentru eșecul administrației Bush însăși. „Pe lângă împușcături și pierderi de vieți omenești, Israelul și Hezbollahul se luptă să contureze povestea care va dăinui după ce luptele vor înceta, sunt încheștate în bătălia pentru puterea *soft* – abilitatea de a obține ceea ce dorești prin atracție, mai degrabă decât prin coerciție”, scria Nye, continuând: „Abilitatea de a combina puterea *hard* cu cea *soft* într-o strategie câștigătoare este puterea *smart*, iar până acum Hezbollahul pare în avans la această categorie. Tot ceea ce trebuie să facă Hezbollahul ca să câștige este să nu piardă și să poată istorisi că a fost singura forță musulmană destul de curajoasă pentru a rezista Israelului”. Am lăsat intenționat netraduse cuvintele englezești *soft*, *hard* și *smart* din fraza de mai sus, tocmai pentru a sublinia că echivalentele lor românești „moale”, „dură” și „inteligentă”, cu trimitere la substantivul „putere”, nu acoperă integral gama semantică gândită și exprimată de Nye, creditat pe plan mondial cu paternitatea conceptelor de *soft power* și *smart power*. În contextul dat, putem folosi în limba română termenii de „putere persuasivă”, pentru „soft power”, „putere

coercitivă”, pentru *hard power*, respectiv „putere inteligentă”, pentru *smart power*.

Așadar, conceptul de putere inteligentă, în sensul actului de naștere constituit de articolul din *Boston Globe*, aparține unui profesor universitar de la Harvard, autor al mai multor cărți vizând tema puterii, în general, respectiv a puterii Americii, în particular. O privire mai atentă, însă, la cine este Joseph S. Nye jr. are darul de a atrage serios atenția asupra greutății opiniilor sale. Născut în 1937, acesta a devenit cofondator, împreună cu Robert Keohane, al teoriei neoliberalismului în relațiile internaționale, respectiv al conceptelor de interdependență asimetrică și complexă, prin intermediul cărții *Putere și Interdependență*, apărută în 1977. Cooptat în cercurile de elită ale teoriei și practicii puterii americane, Joseph Nye, unul din liderii școlii politice de la Harvard, este membru al „Proiectului de Reformă a Securității Naționale” a Statelor Unite, fost adjunct al unui subsecretar de stat al diplomației americane, pentru programe de asistență de securitate, știință și tehnologie, fost șef al Grupului de Nepliferare Nucleară din cadrul Consiliului Național pentru Securitate al SUA, fost adjunct al ministrului Apărării american din administrația Clinton, pentru Afaceri Internaționale de Securitate, candidat pentru postul de Consilier Național de Securitate într-o administrație democrată Kerry, actualmente, printre altele, membru în Consiliul Director al Consiliului pentru Relații Externe și președinte al ramurii nord-americane a Comisiei Trilaterale. Autor, în 2004, al cărții *Puterea persuasiunii: mijloacele succesului în politica mondială (Soft Power: The Means to Success in World Politics)*, profesorul Nye excede cu mult cadrul strict academic, oferind o imagine convingătoare a felului în care America înțelege să-și folosească rezervele de inteligență, de o manieră nu întotdeauna publică, dar cu atât mai eficientă, după cum se va vedea.

Înainte de a intra în detaliile puterii inteligente, trebuie amintite câteva date de identificare ale celei persuasive, *soft*. După cum se știe, puterea, în general, înseamnă capacitatea de a afecta acțiunile altora pentru a

obține rezultatele dorite de cel care exercită această acțiune. Există trei căi majore de a exercita puterea: prin coerciție, prin retribuție sau prin atragerea la cooperare, determinând subiecții să își identifice scopurile cu ale celui care exercită puterea. Un rezultat imediat este că, dacă reușești să atragi alți oameni să își dorească ceea ce dorești și tu, costurile exercitării puterii scad semnificativ, pentru că nu mai sunt necesare nici mijloace coercitive, nici retribuții. Dar puterea persuasivă nu este un simplu exercițiu de aplicare a charismai. Ca în orice act de exercitare a puterii e nevoie de stabilirea unui raport coerent între comportamentul și mijloacele implicate. Succesul puterii persuasive depinde uneori de reputația unui actor al comunității internaționale și, în egală măsură, de fluxul de informații dintre actori. Puterea persuasivă e adesea asociată cu sporirea impactului globalizării și al teoriei neoliberale a relațiilor internaționale. Culturile naționale și mass-media sunt constant asociate puterii persuasive, ca și răspândirea limbii naționale sau a seturilor de structuri normative. Puterea persuasivă, însă, e un concept mai degrabă descriptiv decât normativ. Hitler, Stalin, Mao sau bin Laden au exercitat cu toții puterea persuasivă, dar asta nu a însemnat că au făcut-o urmărind binele. În plus, ca să dăm Cezarului ce e al Cezarului, să amintim și exasperarea profesorului Nye la aflarea veștii că, în cuvântarea prilejuită de cel de al XVII-lea Congres al Partidului, în 2007, președintele chinez Hu Jintao vorbea despre necesitatea întăririi puterii de persuasiune a Chinei populare, în timp ce la Casa Albă ideea părea o anatemă! Cezarul, în acest caz, nu e Hu Jintao, ci marele filosof chinez Lao Tze, trăitor cu șapte veacuri înainte de Hristos și preocupat, încă de atunci, de ceea ce numim astăzi puterea persuasiunii...

Pornind de la exemplul grăitor al confruntării tip David-Goliat dintre Hezbollah și Israel, din 2006, analiștii americani, începând, pentru conformitate, cu Joseph Nye, au purces la elaborarea unei soluții pentru ceea ce se prefigura deja ca un eșec al Doc-trinei Bush pe plan internațional și, progresiv,

pe măsură ce numărul victimelor americane în Irak continua să crească, fără o strategie clară de ieșire din marasmul unui război insuficient justificat, chiar pe plan național. Nye sublinia situația din Irak în articolul său din *Boston Globe*: „După cum spunea cândva secretarul apărării Donald Rumsfeld, măsura succesului în acest război este dată de rezultatul raportului dintre numărul de oameni pe care îi ucidem sau îi determinăm să nu lupte împotriva noastră și numărul de insurgenți pe care îi recrutează teroriștii. Din această perspectivă, o ducem rău. În noiembrie 2003, numărul oficial al insurgenților teroriști din Irak era de 5.000. Anul acesta e de 20.000”. Războiul din Irak era pe cale să se transforme într-un nou Vietnam, mult mai rușinos, însă, pentru America. Trebuia făcut ceva, și încă urgent!

În toamna aceluiași an, 2006, președintele Centrului pentru Studii Strategice și Internaționale (CSIS), de la Washington, cerea profesorului Joseph Nye și fostului subsecretar de stat american Richard L. Armitage să devină copreședinți ai unei comisii dedicate puterii inteligente, cu sarcina elaborării „unei viziuni mai optimiste menite să ghideze politica externă a Statelor Unite pentru următorii ani”, după cum se specifică chiar în documentul rezultat: *O Americă mai inteligentă, mai sigură*, ce avea să apară pe 6 noiembrie 2007. Nu este deloc greu de imaginat, parcurgând lista membrilor *Comisiei pentru o Putere Inteligentă* a CSIS, că oculta din SUA mobilizase la modul cel mai serios resurse materiale și umane dedicate unui scop mult mai grav, respectiv formulării unei noi abordări, cu totul revizuite, a problematicii relației SUA cu restul lumii, aplicabile odată cu administrația care urma să se instaleze la Casa Albă în 2009. Pentru Bush și neoconservatorii săi, adepți ai unor maniere de cowboys lanșați în ofensiva împușcăturilor cu orice preț, era prea târziu să se mai rectifice ceva. Foști generali din vârful comandamentelor militare americane, actuali și foști membri ai Congresului SUA, bancheri, promotori ai intereselor americane pe multiple fronturi, giganti ai mediilor de informare,

pe scurt, o grupare de 20 de oameni cu cărți de vizită și influențe strivitoare prin conexiunile de putere de care dispun, a fost convocată și reunită în cadrul Comisiei pentru o Putere Inteligentă, *Commission on Smart Power*, (CSP). Finanțarea a fost asigurată de Fundația Starr, organizație dispunând de fonduri oficiale de circa trei miliarde de dolari, condusă de Maurice R. Greenberg, unul dintre titanii finanțelor americane, fost vicepreședinte și director pentru New York al Federal Reserve și președinte al American International Group, Inc., fost ofițer decorat în războiul din Coreea, vicepreședinte de onoare și director al Consiliului pentru Relații Externe, devenit, brusc, și membru al Comisiei pentru o Politică Inteligentă, cosenatar al raportului final al acesteia. Nu e un semn de subtilitate analitică să constăți, parcurgând lista membrilor CSP, că, cel puțin în opinia unei părți a elitei sale, în 2006 Americii îi cam ajunsese cuțitul la os. Iată și cum rezumă membrii CSP, în debutul raportului lor final, motivele pentru care s-au apucat de treabă :

- Un sondaj de opinie al WorldPublicOpinion din iunie 2007 a relevat că majoritatea respondenților, în 10 din 15 țări sondate, nu cred că Statele Unite acționează responsabil.
- Un sondaj de opinie BBC World, care a vizat peste 26.000 de oameni din 25 de țări diferite, desfășurat în ianuarie 2007, a arătat că unul din doi respondenți afirmă că Statele Unite joacă un rol preponderent negativ în lume.
- Un sondaj cerut de ziare canadiene, britanice și mexicane, căruia i-au răspuns 3.000 de oameni la sfârșitul lui 2006, a înregistrat majorități de păreri, în toate cele trei țări, care îl văd pe președintele Bush ca pe o amenințare la adresa păcii mondiale, comparabil cu Mahmoud Ahmadinejad al Iranului, Kim Jong II al Coreei de Nord sau liderul Hezbollah, Hassan Nasrallah.
- Un sondaj de opinie Zogby, desfășurat în Orientul Mijlociu (Arabia Saudită, Egipt, Maroc, Iordania și Liban), începând

cu sfârșitul lui 2006, a relevat că o majoritate a respondenților își înrăutățiseră percepția la adresa Statelor Unite în ultimul an.

- Proiectul Pew Global Attitudes a relevat în 2006 că opinia străinilor față de America, mai ales a europenilor, se degradase dramatic, încă din 2002.

În cartea sa intitulată *Moștenirea : lumea cu care Obama trebuie să se confrunte și provocările la adresa puterii americane (The Inheritance : The World Obama Confronts and the Challenges to American Power)*, apărută în ianuarie a.c., corespondentul la Washington al *The New York Times*, David Sanger, scria : „Am urmat o cale care ne-a adus în situația de a fi mai puțin admirați de aliați, mai puțin temuți de inamici și mai puțin capabili să convingem restul lumii că modelul nostru economic și politic e demn de urmat”. David Sanger, membru al Consiliului pentru Relații Externe, dezvăluie în această lucrare o serie întreagă de greșeli răsunătoare ale politicilor administrației Bush, mai ales în domeniul serviciilor speciale, greșeli care vor trebui acum reparate de administrația Obama, cu costuri imense în planul politicii sale externe.

Membrii CSP și-au propus să răspundă imediat la trei întrebări, generate de valul de opinii negative la adresa SUA : 1) E cu adevărat atât de rău ? 2) Contează ? 3) Putem schimba situația ?. Evident, răspunsul a fost „da” la toate cele trei întrebări. Și tot evident, membrii CSP nu și-au propus, nicio secundă, să pună cenușă în cap Americii și să adopte, ca recomandare pentru viitoarea administrație, linia exclusivă a unei puteri persuasive, de catifea, ci exact conceptul de putere inteligentă, a cărei componentă dură, coercitivă, nu lipsește. De altfel, parcurgând biografia copreședintelui CSP, Richard Armitage, analistul nu poate să nu tresară la detaliile de adevărat Rambo ale acestui personaj : ofițer de marină implicat în operații speciale în Vietnam, cu trimitere la acțiunile CIA acolo, salvator de facto al unui număr uriaș de marinari sud-vietnamezi, convocați în largul mării pe ambarcațiunile lor, după

pierderea războiului și debarcați apoi în siguranță în Filipine, împotriva opțiunilor guvernelor filipineze și american, om cu misiuni speciale în Iran, urcat până aproape de vârful ierarhiei Pentagonului, devenit apoi expert și eminentă cenușie a operațiunilor speciale americane în Orientul Mijlociu, ambasador al SUA pentru statele foste comuniste și din CSI, autor al unei scrisori deschise în care îi cerea președintelui Clinton, în 1998, să îl elimine pe Saddam Hussein, membru al grupului *Vulcanii* (*The Vulcans*) al Condoleezzei Rice, care avea să devină coloana vertebrală a puterii coercitive a administrației Bush, adjunct al generalului Colin Powell la șefia diplomației americane, omul care l-a amenințat pe Pervez Musharraf după 9 septembrie 2001 că SUA va bombarda Pakistanul „până îl va readuce în epoca de piatră” dacă nu cooperează împotriva Al Qaeda. Richard Armitage e opusul oricărei idei de academism și exercițiu teoretic ! Acest om, coordonator al unui proiect menit să impună viitorului președinte al SUA un program de înlăturare a imaginii catastrofale create de foștii săi colegi și prieteni tocmai prin agresivitate militară, are rolul bine definit de a reconfirma ceea ce e scris în însăși definiția puterii inteligente, prezentă pe primele pagini ale raportului *O Americă mai inteligentă, mai sigură*, anume că întregul demers este destinat apărării intereselor naționale americane, al rolului conducător al SUA în lumea contemporană, nicidecum constituirii vreunui club diplomatic în care Washingtonul să discute interesele sale de pe picior de egalitate cu ceilalți actori mondiali. O schimbare de ton în mesajul către glob al SUA, în sensul adoptării puterii exclusiv persuasive, a cointeresării prin simplă bunăvoință a partenerilor de joc geopolitic, ar fi lansat semnalul unei slăbiciuni pe care Rusia și China, de pildă, ar fi înțeles-o imediat, cu consecințe dramatice pentru americani.

Smart power nu este, în niciun fel, rezultatul întâmplător al unei cercetări academice, ci o necesitate generată de cei opt ani de administrație Bush, este răspunsul pragmatic la problemele concrete ale Americii. Sub ofensiva charismei, care va deveni evidentă

foarte repede sub administrația Obama, se află resursele militare uriașe ale SUA și oamenii oricând pregătiți să le folosească ! Cine crede altceva, se înșală cumplit. Iată definiția exactă dată puterii inteligente, în raportul CSP : „Puterea inteligentă nu e nici coercitivă, nici persuasivă – e combinația iscusită a celor două. Puterea inteligentă înseamnă dezvoltarea unei strategii integrate, a unei baze de resurse și set de mijloace pentru realizarea obiectivelor americane, folosind atât puterea coercitivă, cât și persuasivă. E o abordare care subliniază necesitatea existenței unei armate puternice, dar și a investiției în alianțe, parteneriate și instituții la toate nivelurile, pentru a extinde influența americană și a consfinți legitimitatea acțiunilor americane”. Morala întregului exercițiu e și ea menționată în raportul CSP : „Machiavelli spunea că e mai sigur să fii temut, decât iubit. Astăzi, în epoca informației globale, e mai bine să fii și temut și iubit”.

Documentul elaborat de Comisia pentru Putere Inteligentă a CSIS sintetizează câteva direcții de acțiune foarte clare : „Statele Unite trebuie să devină o putere mai inteligentă prin reinvestirea în binele global, furnizând lucruri pe care popoarele și guvernele din toate colțurile lumii le doresc, dar nu le pot obține în absența conducerii oferite de America. Prin completarea puterii militare și economice uriașe a SUA cu investiții mai mari în puterea persuasivă, America poate construi cadrul de care are nevoie pentru a face față durilor provocări globale. Statele Unite trebuie să se concentreze asupra a cinci domenii critice :

- Alianțe, parteneriate și instituții : SUA trebuie să revigoreze alianțele, parteneriatele și instituțiile care servesc intereselor noastre și ne ajută să răspundem provocărilor secolului XXI.
- Dezvoltare globală : ridicarea rolului dezvoltării globale în cadrul politicii externe a SUA poate contribui la alinierea intereselor proprii ale Americii cu aspirațiile popoarelor din întreaga lume.
- Diplomația publică : cooptarea unor populații străine de partea intereselor americane

depinde de construirea de relații pe termen lung, de la om la om, în special în rândul tinerilor.

- Integrare economică : continuarea angajării în economia globală este necesară pentru creștere și prosperitate, iar beneficiile comerțului liber trebuie extinse pentru a include și pe cei lăsați în urmă, pe plan intern și extern.
- Tehnologie și inovații : asigurarea securității energetice și schimbările climatice reclamă rolul conducător al Americii pentru a contribui la stabilirea unui consens global și dezvoltarea de soluții inovatoare”.

Față de cererile tot mai numeroase auzite pe glob în deceniul trecut, pentru revenirea la un sistem multipolar, sumarul de mai sus oferă un răspuns edificator.

După cum remarca însuși Joseph Nye, într-un interviu acordat revistei americane *Guernica*, ediția octombrie 2008, Comisia pentru o Politică Inteligentă nici nu e singura care a ajuns la concluzia că puterea coerciției nu mai poate funcționa de una singură. Ce voce mai autorizată putea să sublinieze noile realități decât cea a ministrului Apărării, însuși? „Secretarul Apărării, Robert Gates, a cerut guvernului Statelor Unite să aloce mai mulți bani și resurse instrumentelor puterii persuasive, incluzând diplomația, asistența economică și comunicațiile, pentru că forțele armate nu pot singure să apere interesele Americii pe întregul glob. Acesta a subliniat că totalul cheltuielilor militare atinge o jumătate de bilion de dolari anual, comparativ cu bugetul Departamentului de Stat, care e de numai 36 de miliarde. Gates a spus «sunt aici ca să pledez pentru întărirea capacității noastre de a utiliza puterea persuasiunii și pentru a o integra mai bine cu cea a coerciției». Acesta a recunoscut că situația în care însuși șeful Pentagonului cere fonduri sporite pentru Departamentul de Stat e la fel de stranie ca știrea despre un om care a mușcat un câine, dar că nu trăim în vremuri normale”, remarca Nye, cu umor, dar deloc lipsit de profunde semnificații. Nota bene : Robert Gates, unul

dintre veteranii puterii de la Washington, atât discretă, cât și publică, este ministrul Apărării numit de George Bush și păstrat în funcție de Barack Obama ! Cu alte cuvinte, nu e dificil de identificat unul dintre promotorii noii doctrine a puterii inteligente, doctrină sintetizată de raportul CSP.

Fără a intra în toate detaliile, regășibile din surse publice, legate de cercurile care au gândit și redactat ceea ce putem numi de acum fără teamă „doctrina Obama” a puterii inteligente, trebuie să punem câteva întrebări logice. Mai întâi, dată fiind miza întregului exercițiu de reconfigurare a raporturilor Americii cu lumea, și-ar fi permis inițiatorii acestuia să lase pe mâna oricărui executant proiectele lor ? Fără să știm prea multe despre Consiliul pentru Relații Externe, Comisia Trilaterală și, ușor de presupus, alte multe structuri de putere oculte din spatele noului concept de putere inteligentă, răspunsul e, evident, nu. Și atunci, de ce Obama și nu Hillary Clinton ? – fosta primă doamnă fiind cu certitudine inițiată în cercurile de putere, oficiale și oculte, de foarte mulți ani, după cum numeroase surse au confirmat sau sugerat în timpul campaniei sale electorale, axată tocmai pe „expertiza” de care aceasta dispunea. Faptul că Barack Obama a devansat-o pe Hillary Clinton la nominalizarea pentru Casa Albă din partea democraților nu ține tocmai de un proces democratic largit, în care votul popular să fi avut vreun rol decisiv. Baronii partidului au avut ultimul cuvânt, ca și la republicani, de altfel. Iar dacă amintim de evenimentele alegerilor din 2000, când George Bush a câștigat în fața lui Al Gore de o manieră cel puțin stranie, fără ca Al Gore să conteste rezultatul, întrebarea legată de o eventuală desemnare ante-scrutin a ocupantului Biroului Oval nu mai pare fantezistă.

Desigur, se pune întrebarea și cum va aplica Washingtonul noua doctrină din punct de vedere practic. În context, Trilaterală oferă un răspuns imediat. Să amintim că, de pildă, în Consiliul Executiv al acestui organism, adică organul de conducere format din circa 40 de oameni, cu tot cu președinții

și vicepreședinții celor trei mari secțiuni componente, America de Nord, Europa și Asia-Pacific, se află acum și reprezentanți ai unor țări ca România sau Bulgaria, în care puterea de persuasiune, șarmul american nici nu trebuie să facă eforturi prea mari pentru a convinge.

Nu în cele din urmă, care sunt măsurile de siguranță luate de factorii decidenți din umbră cu privire la aplicarea noii doctrine a puterii inteligente? La această ultimă întrebare, grupul de analiză Stratfor oferea, la începutul anului, câteva elemente. Se pare că gradul ridicat de complexitate și nevoia eliminării oricăror disfuncționalități în mecanismul exercitării puterii inteligente, compus, la urma urmei, din mai multe ramuri ale executivului, va impune centralizarea comenzi. Nivelul sugerat de analiștii de la Stratfor ca platformă de comandă este Consiliul pentru Securitate Națională, NSC, subordonat direct președintelui SUA. Să amintim, în trecere, că Joseph Nye, considerat părinte al conceptului de putere inteligentă, a fost membru al unui astfel de Consiliu pentru Securitate Națională și știe foarte bine mecanismele sale. În acest cadru, de pildă, șefa diplomației, doamna Clinton, ar fi „doar o voce la masă”, printre altele, după cum remarcă Stratfor, domniei sale revenindu-i mai mult rolul de emisar al ofensivei charismatice a Americii, nu și cel de factor decident și formator de politici. În plus, Departamentul de Stat va avea și sarcina operațiunilor de reconstrucție, prin coordonarea Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), care va degreva armata de implicațiile costisitoare ale reconstrucției în zonele afectate de război. Aparent, e vorba de o atribuție în plus pentru Hillary Clinton. În fapt, USAID implică participarea masivă a serviciilor de informații, începând cu CIA. Faptul că Barack Obama a numit deja emisari speciali pentru Orientul Mijlociu și Asia, personaje care răspund, în ultimă instanță, tot în fața Consiliului pentru Securitate Națională și, direct, a președintelui, întărește ideea că faimosul sistem de verificare și echilibrare, *checks and balances*, gândit de

părinții fondatori ai Statelor Unite și consacrat în Constituția SUA, rămâne o practică bine implementată și respectată la Washington. Ori, la nivelul NSC, interacțiunea dintre toți factorii implicați în exercitarea puterii inteligente oferă terenul ideal pentru aplicarea sistemului de verificare și echilibrare menit să asigure, sub comanda președintelui, că nimeni nu-și depășește atribuțiunile, nimeni nu se derobează de obligații și, în final, rezultatul este cel gândit ca obiectiv comun. Cu toate acestea, rolul președintelui Obama nu e de invidiat. Un editorialist al *The New York Times* amintea, în textul intitulat *Reconstruirea Americii (The Remaking of America)*, din 22 ianuarie a.c., observațiile unor comentatori mass-media care spuneau că ultima tranziție la vârful puterii americane a oferit „omului negru, cea mai proastă slujbă a națiunii”. După o frază ce poate fi considerată și de penitență față de trecutul rasist al țării sale, domnul Kristoff amintește, însă, că o lume întreagă se bucura de venirea lui Obama, de la blazatul *The Guardian*, titrând *Fie ca reconstrucția Americii să înceapă azi*, și până la Angela Merkel, care vorbea despre *un moment cu adevărat măreț pentru America*, via *Ne poate Obama salva pe toți?*, al cotidianului nord-irlandez *The Belfast Telegraph*.

Faptul că „noua” administrație Obama e populată cu o mulțime de oficialități ale vechii administrații Clinton trimite, pe lângă imaginea încorsetării președintelui cu o serie de colaboratori cu loialități cunoscute, și la o întrebare tulburătoare: cât timp va aplica America doctrina puterii inteligente sau, mai exact, va dăinui raportul optim între puterea coerciției și cea a persuasiunii, așa cum ni se sugerează acum? Să nu uităm, totuși, că domnul Bill Clinton este președintele american care promisese Moscovei că NATO nu se va extinde, asta doar pentru a-și uita brusc promisiunile atunci când conjunctura a părut favorabilă, după prăbușirea URSS și instalarea abulicului regim Elțin. Cât de sinceră este America acum, când nevoi evidente au determinat ceea ce unii observatori mai răutăcioși ar putea-o califica drept o simplă înmănușare în catifea a pumnului ei de oțel?

E o întrebare la care numai timpul ne va putea răspunde. Cert este că, din punctul de vedere al analizei militare, o perioadă de dezangajare a forțelor americane, prin participarea progresivă a altor țări la teatrele de operații, va oferi beneficii considerabile Washingtonului. Armata americană are nevoie de refacere, de remodernizare și înzestrare cu tehnologiile secolului XXI, deja existente, se subliniază în absolut toate analizele de peste ocean. Experiențele războaielor din Irak și Afganistan trebuie digerate, învățămintele analizate atent și utilizate pentru sporirea eficacității în viitor. Într-un asemenea context, apariția doctrinei politicii inteligente, care reduce presiunea asupra forțelor armate, oferă un binevenit și necesar moment de respiro.

Trebuie, neapărat, să zăbovim asupra elementelor de analiză, puține și sărace, pe care sursele deschise ni le oferă pentru a formula un răspuns la întrebarea: de ce Obama și nu Hillary Clinton? Printre cele mai credibile se numără declarațiile profesorului Joseph Nye însuși, susținător oficial al lui Obama, înregistrate de redactorii revistei americane *Guernica* în octombrie 2008. Declarând că e convins de faptul că cea mai mare provocare a viitorului președinte al SUA va fi refacerea imaginii acestei țări în străinătate, Nye preciza: „alegerea lui Barack Obama, un american-african, va face mai mult pentru restaurarea imaginii Americii peste hotare decât orice aș putea concepe. Apropos, asta nu e doar o opinie personală, subiectivă. A existat un sondaj al BBC, acum două săptămâni (septembrie 2008 – n.n.), care arăta că dacă ar exista alegeri în 22 de țări ale lumii, pe care ei le-au sondat, Obama ar câștiga detașat. Deci, cred că dacă istoria lui Obama e una care rezonază în alte țări, asta nu i-ar aduce neapărat voturi în Pennsylvania sau Ohio, sau Idaho, sau oriunde altundeva. Dar, dacă oamenii din Pennsylvania sau Ohio, sau Idaho sunt preocupați de poziția Americii în lume, atunci alegerea lui Obama i-ar ajuta”. Câteva răspunsuri mai la vale, Joseph Nye preciza: „Obama are o extraordinară inteligență contextuală. Asta e abilitatea de a înțelege situațiile de așa manieră

încât să poți combina abilitățile tale legate de puterea coercitivă și persuasivă într-o strategie eficientă. Și cred că experiența sa peste hotare, chiar dacă e una de la bază spre vârf, mai degrabă decât una dinspre vârful piramidei spre bază, îi oferă în mare măsură această inteligență contextuală. Iar asta îl face un lider foarte eficient”. Desigur, în octombrie 2008, cu puțin înaintea alegerilor prezidențiale americane, aceste aprecieri, venite din partea președintelui ramurii nord-americane a Comisiei Trilaterale, ar fi trebuit să ofere cu anticipație răspunsul la întrebarea: cine va fi viitorul președinte al SUA? Asta în contextul în care, la ora aceea, raportul CSP, redactat sub conducerea lui Nye și Armitage, preciza deja cu claritate că America suferă, în primul rând, de diminuarea influenței sale în lume. O comparație a eșurilor-program de guvernare publicate de candidații la președinția SUA în *Foreign Affairs*, conform cutumei, Barack Obama în numărul din iulie/august 2007, iar Hillary Clinton în cel din noiembrie/decembrie al aceluiași an, relevă un androginism pronunțat al doamnei Clinton, care deși avea deja la dispoziție raportul „O Americă mai inteligentă, mai sigură”, insistă să pozeze în comandant-șef al forțelor armate și un caracter dărz față de problemele Americii în raport cu lumea, în contrast cu tocmai preconizata „catifelare” a puterii, respectiv a sporirii gradului ei de adaptabilitate, de ranforsare a acesteia prin conceptul *smart*. Fosta primă doamnă și-a continuat mesajul disonant față de liniile directe ale noii puteri inteligente până la capăt, deși, paradoxal, tocmai domnia sa a fost cea care a lansat în forță sintagma, cu prilejul audierii din Congres pentru postul de șef al diplomației, în ianuarie a.c. Acum, când Barack Obama se află la Casa Albă, iar pe mapamond acesta înregistrează valuri uriașe de simpatie, o concluzie foarte tranșantă este aceea că personajul pare desprins dintr-un scenariu minuțios pregătit pentru a lansa și susține noua față a Americii, destinsă și gata să-și împărtășească valorile umanității, în deplin contrast cu imaginea de jandarm

mondial creată de administrația Bush. Pe 4 noiembrie 2007, cu numai două zile înaintea apariției raportului CSP, *The New York Times Magazine* publica textul lui James Traub, intitulat *Înseamnă biografia (lui) destinul (nostru)? (Is (His) Biography (Our Destiny)?)*. Încă din primul paragraf, Barack Obama însuși e citat, spunând: „Eu cred că dacă le spui oamenilor «avem un președinte la Casa Albă care mai are încă o bunică ce trăiește într-o colibă pe malul lacului Victoria (în Africa –n.n.) și o soră care e pe jumătate indoneziană, măritată cu un canadian de origine chineză», atunci aceștia vor începe să creadă că președintele înțelege mai bine ce se petrece cu viețile noastre și cu țara noastră. Și oamenii ar avea dreptate”. Nota bene: *The New York Times*, cea mai mare publicație din lume, își declarase, încă de la începutul cursei prezidențiale din 2008, susținerea oficială pentru Hillary Clinton. Personajul Obama părea, în articolul lui Traub, un fel de hippie afro-american, plin de charismă și inteligență, excelent educat, susținut de o mână de entuziaști, majoritatea foști componenți ai echipei Bill Clinton, dar deplasat, totuși, față de rigorile clasei politice tradiționale. Dintr-o asemenea poziție și până la cea de președinte al SUA, funcție pe care mass-media mondială o echivalează de ani buni cu poziția de „cel mai puternic om din lume”, traseul nu putea fi netezit decât de forțe uriașe din spatele ușilor închise, adică acele forțe capabile să modifice doctrine și să reinventeze America, dacă realitățile o impun.

În ceea ce privește implicațiile noilor orientări doctrinare americane față de unele state ale lumii, firește că ne interesează cazul României. Faptul că din structura executivă a Comisiei Trilaterale face parte și guvernatorul Băncii Naționale a României, fostul prim-ministru Mugur Isărescu, nu poate decât să ne ofere asigurarea că ideile prefigurate și implementate la cel mai înalt nivel al oculte mondiale, cel puțin cu trimitere directă la evoluția noastră națională, sunt transmise direct și ajung în zona de percepție a conducerii țării fără intermediari interpretabile. România

se află, fără îndoială, pe o orbită circum-washingtoniană, cu arme și bagaje, uneori mai public decât ar dori-o înșiși americanii. Din acest punct de vedere, SUA nu mai are de construit mare lucru la noi, în perspectiva noii politici inteligente. Există, deja, o alianță bine statuată între SUA și România, parteneriate și instituții dedicate acestei legături. Există și garanția că relația bilaterală va dăinui în viitorul previzibil, pentru că România găzduiește baze militare americane, a căror existență nu va fi afectată de noua doctrină a politicii inteligente. Ceea ce, însă, se poate face și e chiar imperios necesar să se întâmple, ca urmare a apariției și implementării puterii inteligente americane, este maximizarea profitului pe care o țară ca România îl poate obține dintr-o asemenea evoluție. Prin profit înțelegem, aici, nu doar cel de tip economic, bazat pe pilonul „Integrare Economică” al noii doctrine, dar și cel de tip imagologic, pornind de la deschiderile noii diplomații publice preconizate între cele cinci domenii critice subliniate de raportul CSP, și profitul tehnico-științific, cu trimitere, printre altele, la problematica presantă a energiei și a schimbărilor de mediu.

În balanța dintre ceea ce oferim și ceea ce putem obține de pe urma noii puteri inteligente a SUA, talerul câștigului poate și trebuie, cum e și firesc, să atârne mai greu. Pentru asta, însă, e nevoie de satisfacerea câtorva condiții. Întâi, relația cu America trebuie abordată prin intermediul unor oameni care cunosc această țară, au experiențe semnificative în ceea ce privește cunoașterea manierei de lucru, dar și de viață, în general, a americanilor. Dacă ei își doresc, după cum se precizează în raportul CSP, „construirea de relații de la om la om, pe termen lung”, trebuie să fim pregătiți să le oferim parteneri de dialog nu doar capabili de relații de durată, dar și de obținerea de avantaje în primul rând pentru România, nu pentru sine. Corupția, ca să numim fenomenul, este una dintre bolile cu adevărat rușinoase peste ocean, o maladie pe care americanii, așa duri cum sunt în afaceri, chiar nu o înțeleg. O condiție *sine qua non* a construcției unei noi relații

cu americanii, pornind de la deschiderea pe care ei înșiși o vor oferi, este renunțarea la postura umil-servilă care mai domină, din păcate, atitudinea reprezentanților noștri. Pentru cei care cunosc America și americanii, e foarte simplu de înțeles că aceasta e o greșeală imensă. Atunci când renunți la respectul de sine, nu poți niciodată să fii tratat cu respect de niște oameni cărora mândria de a fi liberi li se inoculează odată cu vocabularul. Mentalitatea contează adesea, pentru un american, aproape la fel de mult cât carnetul de securi.

Dincolo de aceste condiții, probabil greu de satisfăcut, dar de neevitat, trebuie făcută o evaluare punctuală a ceea ce putem oferi, pornind de la analiza noii situații. E vorba de un exercițiu amplu, în care trebuie evaluate poziția și relevanța regională a României, în raport cu interesele americane reformulate de puterea inteligentă, de contribuțiile pe care le putem aduce la recrearea imaginii Americii în zona noastră și dincolo de ea. Este, desigur, o investiție de inteligență, în care politicianismul ieftin practicat la București nu are ce să caute, dar care trebuie făcută, pentru că o astfel de oportunitate nu apare decât rar la scară istorică.

Probabil că cel mai mare profit pe care îl poate realiza România de pe urma apariției noii doctrine americane a puterii inteligente este reformularea propriei sale imagini în lume, în siajul exploatat minuțios al evoluției SUA. O angajare de forță în acest scop, pe multiple planuri, este, acum, și necesară și posibilă. Politica inteligentă a Statelor Unite exclude, dacă o analizăm atent, conceptul de state de mână a doua. Americanii se vor grăbi să repună pe tapet, în viitorul apropiat, tema respectului autentic și egal pentru orice țară a lumii. E șansa României să reliefeze acest fenomen pentru cei, încă mulți, care cred, de pildă, că Europa are nu doar mai multe viteze, dar și mai multe categorii de cetățeni și state.

Desigur, nu ne putem mândri cu bogăția și vechimea culturală a unei țări cum e China, de exemplu. Dar nici nu putem ignora că dacă o țară cu un asemenea trecut și cu un

prezent de un dinamism fără precedent în istorie a prins din zbor, cum se spune, conceptul de putere a persuasiunii, până la a o declara obiectiv de partid, atunci și pe malurile Dâmboviței putem să începem să gândim altfel, fără aleanul eminescian legat de sărăcie, nevoi și neam. America, cel mai puternic stat din lume, dovedește încă o dată că are capacitatea de a se reinventa, de a se regenera, în primul rând printr-un act de voință și gândire politică. E un exemplu de urmat, într-o lume tot mai neiertătoare cu cei ce se complac în slăbiciune, care uită că inteligența e o resursă la îndemâna oricărui popor. România și românii trebuie să înțeleagă că *smart power* înseamnă în primul rând inteligență reală. Nici viclenie, nici șmecherie, cum nefericit s-ar putea interpreta pe la noi.

Realități ale primelor 100 de zile ale administrației Obama

În cursul unei prezentări pe tema „Președinție și politică externă”, ținută în cadrul unei întâlniri a organizației americane World Affairs Council la sfârșitul anului trecut, profesorul Joseph S. Nye a ținut să construiască o metaforă sugestivă cu trimitere la contextualitatea puterii în politica globală. Mai exact, spunea părintele conceptului de *smart power*, puterea pe plan mondial se aseamănă foarte bine cu un joc de șah purtat simultan pe trei table de joc. Mai întâi, într-o primă dimensiune, ar fi vorba de eșichierul relațiilor militare dintre state. Pe acest teren, lucrurile sunt cât se poate de clare: Statele Unite reprezintă unica superputere globală, iar situația nu se va schimba pentru încă 20 de ani de acum înainte, indiferent de ritmul și calitatea eforturilor unor competitori ca Rusia sau China. Situația este cu totul alta pe tabla de mijloc, cea a relațiilor economice dintre state, o lume deja multipolară în care SUA nu poate obține ceea ce dorește fără cooperarea UE, a Chinei, Japoniei, Rusiei și a altor state. În fine, pe tabla cea mai de jos, a relațiilor transnaționale situate în afara controalelor guvernamentale, unde putem

încadra pandemiile, traficul de droguri, schimbările climatice, dar și terorismul transnațional, puterea e haotică, nesupusă vreunei reguli, nicidecum hegemoniei SUA sau a altui stat. Termenii, regulile, chiar piesele de joc ale tablei superioare nu se potrivesc celei de jos, dar, extrem de important, provocările și amenințările cele mai mari la adresa principalilor actori mondiali vin tocmai de acolo. Dacă Washingtonul ar continua să ignore puterea *soft*, capabilă să atragă alte state la conlucrare pentru a face față fluxurilor generate de tabla inferioară de joc, rezultatul ar fi previzibil: în șahul tridimensional nu poți câștiga sau domina de unul singur. O altă concluzie, care ține de însăși definiția jocului: abordarea unui singur eșichier din cele trei duce sigur la înfrângere.

În acest context trebuie evaluată situația în care se află administrația Obama după primele 100 de zile de funcționare. Încă de la început trebuie menționat că prestația liderului de la Casa Albă întâmpină de acum un uriaș val de critici bine direcționate. America, capabilă să se reinventeze, după cum aminteam în contextul apariției conceptului de *smart power*, poate fi și frivolă, uneori meschină de-a dreptul, atunci când schimbarea deranjează grupuri de interese aflate în elita financiar-industrială.

La urma urmei, perioada celor 100 de zile, ca termen de referință pentru activitatea unui lider, a apărut măsurând revenirea la putere a lui Napoleon, între evadarea sa de pe insula Elba și înfrângerea decisivă pe care a suferit-o la Waterloo. Din start, Barack Obama, a fost așezat de contemporanii săi printre liderii istorici. Americanii privesc acum cu atenție și încep să compare, progresiv, discursul și faptele lui Obama cu ale altor președinți de marcă. Franklin Delano Roosevelt și-a început mandatul la Casa Albă pe 4 martie 1933, sub lozinca „Această națiune cere acțiune”. Roosevelt avea să adreseze Congresului SUA, până pe 15 iunie a aceluiași an, nu mai puțin de 15 mesaje majore, determinându-l să aprobe tot atâtea legi de importanță capitală, de la Actul privind Activitatea Bancară până la cel al Refacerii Industriale

Naționale sau cel al Reajustării Agriculturii, documente care aveau să marcheze definiția istoria SUA după marea criză financiară din 1929. Primele 100 de zile ale lui Roosevelt au salvat, se spune, capitalismul american și, după unii, chiar democrația americană. Ignorându-l pe Napoleon, americanii au stabilit această perioadă ca pe un standard după care aveau să judece faptele și eficiența oricărui nou președinte. De pildă, în 1961, John F. Kennedy avea să fie aspru criticat, deși acțiunile lui l-ar fi îndreptățit la o altă evaluare. Întrebat cum se simte în postura de președinte, Kennedy avea să răspundă că postul i se părea mult mai bun înainte de catastrofica încercare de înlăturare a lui Fidel Castro declanșată în Golful Porcilor. În ceea ce-l privește pe Barack Obama, observatorii afirmă că prestația acestuia îl situează între Roosevelt și Napoleon: e la fel de activ ca primul, dar nu și-a găsit încă un Waterloo, în pofida faptului că nu puțini sunt cei care-i doresc acest lucru.

Pe fondul lipsei internaționale de atracție înregistrate de George W. Bush după opt ani la Casa Albă, un adevărat record de antipatie la adresa unui președinte american al oricărei perioade, Barack Obama a știut să profite cu inteligență, șarm și pragmatism de sentimentul de ușurare al comunității internaționale după plecarea administrației neoconservatoare. Într-un ritm relativ rapid, Obama a declarat încetarea experiențelor odioase ale lagărului de la Guantanamo, a lansat semnalul de retragere din Irak, a expus pe un fond de *mea culpa* politica de tortură a fostei administrații și a transmis primele semnale pozitive ale Washingtonului cu privire la politica privind schimbările climatice. Întâlnirile lui Obama din Europa și Turcia, între 2-7 aprilie a.c., respectiv cele din Trinidad-Tobago, din cadrul Summitului Americilor, între 17-19 aprilie a.c., au fost înregistrate de observatorii internaționali ca succese deosebite ale președintelui însuși și ale noii „puteri inteligente” a SUA. Singura notă dizarmonică a fost, după cum remarca plin de umor unul dintre analiști, insistența americanilor la adresa UE de a accepta Turcia ca membră: reacția stărnită

a fost comparată cu cea pe care ar fi avut-o Washingtonul dacă Franța lui Nicolas Sarkozy ar fi cerut SUA să accepte Mexicul ca... cel de-al 51-lea stat al său! Cu toate acestea, politica externă a administrației Obama, cum au sesizat observatorii, nu se poate desprinde total de cea a predecesorului său. Noul lider e pregătit să reducă până la retragerea totală trupele americane din Irak, dar numai pentru a spori presiunea militară în Afganistan. Acesta a numit emisari regionali speciali în direcții strategice sensibile perfect comparabili, ca profesionalism, cu șefa diplomației americane însăși, dar nu se așteaptă progrese dramatice în niciuna din ariile lor de responsabilitate. Rezumând, înainte de a intra în alte detalii, putem spune că obiectivele de mare putere ale Americii își păstrează valabilitatea, deși pumnul administrației Bush s-a transformat într-o mână întinsă. La Washington nimeni nu concepe secolul XXI altfel decât ca un secol american.

Pe plan intern, rezultatele analizei nu sunt deloc clare. Proiecția „puterii inteligente” a administrației Obama a fost limitată de dimensiunile uriașe ale crizei financiar-economice. Nimeni nu se îndoieste de hotărârea lui Obama de a scoate economia americană din mlaștină, dar mulți sunt cei care se îndoieste de capacitatea reală a administrației sale de a o face practic. Introducerea asigurărilor universale de sănătate, investirea masivă în educația publică sau reducerea dependenței Americii de energia importată, obiective care au entuziasmat milioane de alegători, par acum mult mai îndepărtate. Spectacolul fastuos și emoționant al inaugurării noului președinte pe 20 ianuarie a.c. a fost urmat de o năucitoare perioadă în care posturi-cheie din Administrația Financiară și din Economie ale noii echipe au rămas neocupate, în plină criză, mai ales pe fondul unei tot mai pronunțate relații dificile a președintelui cu Congresul. Impetuosul Obama, pe vârful valului „puterii inteligente”, s-a izbit frontal de bastimentul Camerei Reprezentanților din Congres, cea care controlează fluxurile de bani, în care interesele speciale se întretaie frizând cea

mai evidentă corupție. În Senat, nevoia ca guvernul să obțină trei cincimi din voturi pentru a promova legi noi lungeste procesul. În ambele Camere, sistemul complicat al comitetelor și comisiilor, toate expuse lobbyului intereselor speciale, se apropie de o stare de paralizie. Obama, transformat în supererou mai ales de mass-media, începând cu puzderia de canale de televiziune care-l urmăresc pas cu pas, apare în ochii publicului mult prea mult ca un *deus ex machina*, în realitate „comandantul suprem” și „liderul lumii libere” trebuind să facă față nisipurilor mișcătoare dominate de interesele parohiale sau pur și simplu egoiste ale senatorilor și congresmenilor. După cum preciza *Washington Post* în ediția sa din opt mai a.c., propriul său partid îi creează lui Obama nemeritate dureri de cap. Președintele a formulat o propunere considerată drept modestă, de a tăia 17 miliarde de dolari din finanțările a 121 de programe guvernamentale, asta numai pentru a se vedea contrat la modul cel mai dur de o serie de lideri democrați. Senatoarea californiană Dianne Feinstein, o eminentă cenușie a serviciilor speciale, a declarat că nu va renunța în ruptul capului la 400 de milioane de dolari dedicați decontării cheltuielilor statelor americane pentru încarcerarea imigranților ilegali. Congresmanul Mike Ross a declarat răspicat că se va opune oricărui reduceri ale subvențiilor agricole pentru că „fermierii și familiile lor depind de ajutorul federal”. Pentru deplina ilustrare a situației în care se află „cel mai puternic om din lume” să amintim aici și angajamentul congresmanului democrat de New York, Maurice D. Hinkey, care a spus că va obliga Casa Albă să accepte un nou elicopter pentru transportul lui Obama, chiar dacă acesta a spus că nu are nevoie și nu-și dorește așa ceva. Programul noului elicopter costă 835 de milioane de dolari numai pentru 2009 și, spune Hinkey, dă de lucru la 800 de oameni în districtul său. Cu toate că reducerile cheltuielilor inițiate de Obama reprezintă doar o jumătate de procent din bugetul pe anul viitor, protestele prompte în fața acestor

propuneri nu fac decât să creioneze încă de pe acum bătălia pe care președintele va trebui să o ducă pentru a-și impune punctele de vedere. Și asta fără a pune la socoteală faptul că mai mult de jumătate din economiile propuse de președinte, 8,8 miliarde de dolari, ar trebui făcute pe seama Pentagonului, respectiv a 14 programe diferite din domeniul apărării.

În pofida acestor rezistențe la adresa încercărilor noii administrații de a economisi diverse sume care apoi să fie folosite la prevenirea efectelor crizei, sunt semne tot mai evidente că, de la începutul verii 2009, economia americană a început să se redreseze, iar tot mai mulți indicatori negativi să poată fi diminuați semnificativ.

Un lucru este sigur: orice face și spune Barack Obama este scrutat, disecat și reasamblat conform intereselor diversilor comentatori și observatori, până în cel mai mic detaliu. La Washington, în anumite cercuri conservatoare, strângerea de mână oferită de Obama președintelui Venezuelei Hugo Chavez, la Summitul Americilor, sau plecăciunea respectuoasă în fața regelui Abdullah al Arabiei Saudite au stârnit reacții isteroide. Aceiași intransigenți uită convenabil tandrețurile lui George Bush cu suveranul saudit Abdullah, imediat după 11 septembrie 2001, sau moliciunea neobișnuită a fostului președinte, altfel întruchiparea texanului dur, în fața lui Vladimir Putin. Lui Obama i se reproșează ca a abandonat armura și bătoșenia de război, uitându-se că simbolul neoconservatorilor, Ronald Reagan, înmuiaț într-o *smart policy* de doamna de fier Margaret Thatcher, a decis cândva că poate dialoga cu președintele sovietic Gorbaciov, că pot face afaceri împreună, respectiv marea afacere a încheierii războiului rece.

În timp ce Barack Obama nu a reușit, desigur, să pună capăt militantismului violent islamic în primele sale 100 de zile la Casa Albă, să configureze cu sorți de izbândă pacea în Orientul Mijlociu sau să dezarmeze nuclear Coreea de Nord, pentru a da numai câteva exemple, acesta a reușit, totuși, să refacă numele și reputația Americii,

ingrediente-cheie în orice demers de politică externă. În plus, a te ține de cuvânt, astăzi, când vechiul dicton francez „promisiunea e nobilă, îndeplinirea ei e burgheză” pare mai valabil decât oricând, nu poate face decât să contribuie la consolidarea puterii inteligente a Casei Albe: Barack Obama a anunțat înțetarea misiunii armatei americane în Irak până pe 31 august 2010. Pentru a completa tabloul furtunilor însămânțate de administrația Bush cărora actuala echipă de la Casa Albă trebuie să le facă față, trebuie amintit conflictul încă nerezolvat cu Pakistanul, țară captivă a intereselor occidentale în care talibanii, presați din Afganistanul învecinat, sunt pe cale să provoace un război civil și să pună sub semnul întrebării un întreg arsenal nuclear. După 30 de ani de adversitate, Barack Obama a oferit Iranului promisiunea unui nou început. Teheranul a răspuns pozitiv la această deschidere, dar peste tot și peste toate planează încrâncenarea noului cabinet israelian care amenință cu războiul pe cont propriu împotriva iraniienilor. După cum aminteam mai sus, misiunea emisarului special pentru Orientul Mijlociu, fostul senator George Mitchell, nu pare să aibă vreo perspectivă, în măsura în care proiecției de „putere inteligentă” de la Washington i se răspunde din partea noului cabinet Netanyahu, respectiv a ministrului său de Externe Lieberman, ultranaționalist format la Chișinău, cu „logica” forței și intransigenței. Foarte recent, Obama îi spunea regelui iordanian, la Casa Albă: „Nu putem discuta la infinit; la un anumit moment trebuie făcuți pași concreți, pentru ca oamenii să poată vedea progrese ale situației, pe teren”. La Casa Albă au fost invitați liderii Israelului, Egiptului și ai Autorității Palestiniene. În contextul declarației președintelui, suveica baletului diplomatic ar putea fi întreruptă de prime rezultate concrete, ale pumnului de oțel american înveșmântat în mănua de catifea a „puterii inteligente”. 2009 urmează să înregistreze și întâlniri la vârf majore: cu Rusia în iulie și China în a doua jumătate a anului. În termenii exercițiului de putere, Obama a schimbat clar macazul liniei „izolează și

pedepsește”, a lui Bush. Din nou, observații tresar la caracterul istoric al acțiunilor lui Obama. În timp ce curg valuri de analize privind noile orientări pe direcțiile Cuba, Venezuela sau Iran, amintirea gestului lui Richard Nixon ar trebui să aibă putere de exemplu : în 1972 acesta a provocat stupeoare, plecând direct în China pentru a lua taurul de coarne. Nota bene : cu ajutorul discret, dar eficient, al Bucureștiului.

În primele zile ale lunii mai a.c., acțiunile lui Barack Obama sunt cântărite la Washington cu unități de măsură inegale. Președintele este atacat, canalul de televiziune FOX, de pildă, amintindu-ne în aceste zile, *mutatis mutandis*, de România Mare a lui Vadim Tudor. O vedetă media americană, Rush Limbaugh, pe care unul dintre oficialii de cel mai înalt rang al administrației Obama îl consideră „vocea și forța intelectuală, energia din spatele Partidului Republican”, a ținut la 28 februarie a.c. un discurs în fața Conferinței Conservatoare pentru Acțiune Politică (CPAC) din SUA în care, după ce l-a atacat grobian pe liderul de la Casa Albă, și-a exprimat clar dorința ca acesta să eșueze. Limbaugh a făcut trimitere la cifrele avansate de primarul New Yorkului, Michael Bloomberg, care spunea că din cei opt milioane de oameni care populează marea oraș, doar 40.000 asigură între 60 și 70% din bugetul operațional. Neoconservatorii consideră că elita bogaților Americii este cea care trebuie „rugată frumos” să rămână în funcții și să continue controlul averilor pentru a asigura prosperitatea statului. În numele libertății antreprenoriale, al principiilor enunțate de părinții fondatori ai SUA! Adept al unei politici inteligente sau nu, Barack Obama a mai trebuit să facă față și acuzațiilor că e „socialist”, mai ales atunci când a îndrăznit să critice bancherii de pe Wall Street, aflați la rădăcina actualei crize financiar-economice. În prestigiosul cotidian *Washington Post* din 15 martie a.c., un lider al quasi-anonimului Partid Socialist American, Billy Wharton, publica, cu vădită surprindere față de șansa nesperată de a-și face cunoscute ideile la o

asemenea scară, articolul *Obama nu e socialist. Aș ști dacă ar fi așa*. În America tuturor posibilităților, un socialist autentic a ajuns în paginile unui mare cotidian pentru a lua în derâdere acuzațiile deșănțate la adresa lui Obama. Președintele Americii, inițiatorul unui plan de salvare a marilor bănci de pe Wall Street, a fost acuzat de un fost candidat republican la președinție, Mike Huckabee, că are idei pe care „Lenin și Stalin le-ar aprecia”. E greu de înțeles ce ar putea aprecia Lenin, Marx sau Stalin din demersul lui Barack Obama la adresa „pisicilor grase” de pe Wall Street, atunci când presa de primă linie din SUA aruncă vina tot pe administrația sa : „Pe măsură ce milioane de oameni încearcă să obțină ajutorul Guvernului, mulți dintre ei pentru prima dată, aceștia constată că banii sunt distribuiți de o manieră strict americană : prin intermediul unei grămezi de programe separate care ajung la unii și îi resping pe alții, adesea din motive legate de geografie sau șansă mai degrabă decât de diferitele nevoi. Rezultatul e un sistem al lui câștigă-sau-pierzi, total neadaptat greutăților generate de o recesiune atât de adâncă și de neașteptată. Cei aflați în căutarea unui ajutor realizează adesea că regulile cărora trebuie să li se supună sunt opace și arbitrare. În acest timp, oficialii se luptă să instituie o politică oarecare într-un sistem atât de complex și balcanizat”. E foarte ușor, după cum spuneam, să arunci vina către vârful piramidei, către Casa Albă, atunci când vrei să eviți treptele oculte ale celor cu adevărat responsabili de actuala stare de lucruri. Cu atât mai mult cu cât elementele relației – Casa Albă-CIA, Casa Albă-Pentagon –, cu implicații evidente în aplicația generală de putere, rămân necunoscute. Nimeni nu se îndoieste că indiferent cât de inteligentă ar fi puterea practică de către Casa Albă, conform definițiilor profesorului Nye, serviciile de informații și, mai ales, Armata au propriile lor proiecții de putere la nivel intern și global.

Într-un interviu acordat posturilor de radio Europa Liberă/Libertatea la 17 martie 2009,

profesorul Nye spunea, cu referire la atitudinea americanilor față de regimurile autoritare, că politica tradițională a izolării acestora nu face decât să servească diverșilor dictatori, care beneficiază de ruperea de imagine creată astfel. Dacă lumea ar fi știut, mulțumită menținerii legăturilor cu Cuba, ce se întâmpla acolo, Castro ar fi căzut de mult. E vorba de o aplicație practică a politicii inteligente, preciza Nye, o politică a angajării. E politica pe care Obama încearcă să o facă acum. Este opusul a ceea ce exersează unele state ale lumii, exemplele fiind foarte la îndemână, ascunzând inutil sau încercând să fabrice realități ușor de devoalat în epoca globalizării, în cadrul a ceea ce pe bună dreptate ar putea fi catalogat ca *stupid power*. Un concept încă nedefinit, dar demn de analizat.

Bibliografie

- Armitage R.L. (2009), Nye S.J. (2007) Coauthors, *A smarter, more Secure America*. CSIS Commission on Smart Power, Center for Strategic & International Studies, 6 noiembrie, Washington D.C.
- Baker, R. (2009) The emerging Obama policy, *Stratfor*, 17 februarie.
- Bhalla, R. (2009) Obama's diplomatic offensive and the reality of geopolitics. *Stratfor*, 10 martie.
- Clinton H.R. (2007) Security and opportunity for the Twenty-first Century. *Foreign Affairs*, Council on Foreign Affairs, noiembrie-decembrie.
- Etheridge, E. (2009) How 'Soft Power' got 'Smart', *The New York Times*, 14 ianuarie.
- Kristoff, N.D. (2009) The remaking of America, *The New York Times*, 22 ianuarie.
- Langer, D.E. (2009) *The Inheritance*. The Barnes & Noble Review, Crown Publishing Group.
- Nye J. (2007) Smart Power. *The Huffington Post*, 29 noiembrie.
- Nye J. (2008) *The powers to Lead*. Oxford University Press, SUA, 3 martie.
- Nye S.J. (2006) In Mideast, the goal is 'Smart Power'. *Boston Globe*, 19 august.
- Nye S.Jr. (2005) Soft Power. The means to success in world politics. *Public Affairs*, 26 aprilie.
- Obama, B. (2007) Renewing American Leadership. *Foreign Affairs*, Council on Foreign Affairs, iulie/august, Washington D.C.
- Traub J. (2007) (His) Biography (Our) Destiny? *The New York Times Magazine*, 4 noiembrie.
- Usborne, D. (2009) Clinton announces dawn of 'Smart Power', *The Independent*, 14 ianuarie.
- Whitney, J. (2008) *How Soft Is Smart, An Interview with Joseph Nye*. *Guernica Magazine*, octombrie.
- Wikipedia, http://www.wikipedia.org/wiki/Main_Page
- The Trilateral Commission, <http://www.trilateral.org/>
- The Starr Foundation, <http://www.starrfoundation.org/>
- Organizing for America, <http://www.barack-obama.com/index.php>

Primit la redacție : mai 2009